

De galg heropgericht te Lichtervelde in 1568

Dirk Ramboer

In het fonds der Heerlijkheid Lichtervelde in het Brugse Rijksarchief bevindt zich meer dan één merkwaardig stuk. Een octrooi waarbij koning Filips II in 1568 de heer van Lichtervelde, Antonius Van Heule, machtigt de galg opnieuw op te richten, is zeker een document dat even uit de vergeethoek van de geschiedenis mag gehaald worden.

Van het origineel octrooi, dat in de loop der tijden verloren moet gegaan zijn, vond ik in het Rijksarchief een achttiende-eeuwse kopie. Als geboren Lichterveldenaar en advocaat van beroep, werd ik door deze materie geboeid. Ik vond het dan ook de moeite waard dit bescheid even van onder het stof te halen, naar het moderne Nederlands toe te "vertalen" en van leestekens te voorzien om het geheel iets meer overzichtelijk te maken.

Hieronder wordt deze vertaling weergegeven gevolgd door een commentaar die het stuk in zijn tijds kader situeert, en in bijlage wordt de officiële octrooitekst weergegeven, vergezeld van een letterlijke overschrijving in leesbaar schrift.

PHILIPPUS BIJ DE GRATIE GODS,

Koning van Castilië, Leon, Aragon, Navarra, Napels, Sicilië, Mallorca, Sardinië, de eilanden van Indië en van het vasteland, de Oceaan, Aartshertog van Oostenrijk, hertog van Boergondië, Lotharingen, Brabant, Limburg, Luxemburg, Gelderland en Milaan, graaf van Augsburg, Vlaanderen, Artois, Boergondië, Palestina, Henegouwen, Holland, Zeeland, Namen en Zutphen, Prins van Zwaben, Markgraaf van het Heilig Land, heer van Friesland, Salines, Mechelen, gewesten, steden en landen van Utrecht, Overijssel en Groningen en heerser in Afrika en Azië,

aan al diegenen die dit schrijven zullen lezen: GEGROET !

Wij hebben een nederig verzoekschrift ontvangen van onze getrouwe Antonius Van Heule edelman en heer van Lichtervelde, waarin aangevoerd wordt dat :

- aangezien in de voornoemde heerlijkheid van Lichtervelde alle rechtsmacht, zowel de hogere, de middele, als de lagere hem toebehoort, zoals gespecificeerd in de titels van zijn denombrement¹,*
- er in het voornoemde Lichtervelde vroeger een galg is geweest om alle onguere en misdadige lieden op te hangen,*
- bij gebrek aan zaken van hooggerecht men sedert lange tijd geen gebruik meer heeft moeten maken van deze galg,*
- ze trouwens in vervallen toestand is daar het onnodig was ze te laten herstellen,*
- de inwoners van Lichtervelde nu vier misdadigers gevat hebben, van wie hij verwacht dat ze eerstdaags tot de doodstraf zullen veroordeeld worden,*
- het vonnis zal moeten uitgevoerd worden door de scherprechter, terwijl er in feite geen bruikbare galg meer voorhanden is in Lichtervelde,*
- de verzoeker geen nieuwe galg wil laten oprichten zonder voorafgaandelijke en behoorlijke schriftelijke machtiging.*

Om deze redenen heeft hij zijn verzoekschrift ingediend.

Wij hebben dan ook de voornoemde feiten overwogen en het advies ingewonnen van de voorzitter en de leden van de Provinciale Raad van Vlaanderen, wij hebben kennis genomen van alle stukken terzake waaruit gebleken is dat de verzoeker te Lichtervelde bevoegd is voor het hoge zowel als voor het lage gerecht. Bovendien heeft hij te Lichtervelde altijd een galg gehad en er zich van bediend.

Bij wijze van bijzondere gunst machtigen wij hem dan ook, en geven hem hierbij het bewijs van deze machtiging, om in de genoemde heerlijkheid van

---

¹ Een denombrement of leenverheffing is een volledige omschrijving van het leen, met alle achterlenen en met alle rechten en plichten van de leenman. Bij iedere verandering van leenman of leenheer, door erfopvolging of verkoop werden dergelijke "brieven van denombrement" opgemaakt.

Lichtervelde, op dezelfde plaats als voorheen², een galg met twee pijlers weder op te richten, om er door zijn gerechtsdienaars alle vonnissen van hooggerecht te laten uitvoeren, zoals gebruikelijk is in plaatsen die gemachtigd zijn tot de hogere justitie. Evenwel mag hier niet worden overgegaan tot handelingen die aan onszelf zijn voorbehouden.

Wij geven dan ook opdracht aan de voorzitter en de leden van onze Geheime en Grote Raad, aan de voorzitter en de leden van de Raad van Vlaanderen, aan de Opperbaljuw van Vlaanderen, aan alle gerechtsdienaars, en aan alle personen bij deze zaak betrokken, dat zij deze gunst zouden eerbiedigen, en hem op geen enkele manier zouden verhinderen er gebruik van te maken.

Zo heeft het ons beliefd en tot teken hiervan hechten wij dan ook ons zegel hieraan.

Gegeven in onze stad Brussel op 1 April 1568, voor Pasen, het veertiende jaar van onze regering over Spanje en Sicilië, het zestiende jaar van onze regering over Napels.

1 Een achtergrondtekening: Spaans schrikbewind in Vlaanderen en Brabant

Dit octrooi dient uiteraard gesitueerd te worden in zijn eigen tijds kader en daarom leek het ons noodzakelijk dit even nader te bekijken.

1.1 Zwarte jaren

Het octrooi werd gegeven op 1 april 1568. Pasen viel dat jaar op 17 april. De vijfde dag van juni, toen het Pinksterzondag was, werden de graven Egmont en Hoorne van Gent naar Brussel overgebracht om er op de Zavel te worden onthoofd. De eerste juni had op hetzelfde schavot de terechtstelling plaats van achttien andere edelen van mindere rang, die al sinds maanden waren ter dood veroordeeld door de "Raad van Beroerte", beter gekend als de "Bloedraad".

In het voorjaar van 1568 kende het Spaanse schrikbewind zijn meest gruwelijke pieken, nadat de macht van Filips II over de Zuidelijke Nederlanden te vuur en te zwaard was hersteld.

Sinds Augustus 1567 was de Hertog van Alva, de nieuwe landvoogd over de Zeventien Provinciën, met een leger van vierentwintigduizend man (Spanjaarden, maar ook Serviërs en Kroaten) in Brussel aangekomen. Toen de verpletterende berichten over de beeldstorm in Spanje waren aangekomen, had Alva spontaan aan zijn vorst, Filips II, aangeboden om in de Nederlanden orde op zaken te gaan stellen. Voor Vlaanderen en Brabant braken toen zwarte jaren aan.

---

² De Lichterveldse galg heeft altijd op het zgn "galghestick" gestaan. Dit perceel was gelegen aan het einde van de Galgestraat op de noordwesthoek tussen Galgestraat en Oude Heirweg. Galgen werden over het algemeen opgericht in de nabijheid van invalswegen naar een centrum, dit met de bedoeling aan eventuele boosdoeners duidelijk te maken dat er in die gemeente met het gerecht niet te spotten viel (Nvdr).

1.2 1566 - beeldenstorm vanuit Hondshoote

In augustus 1566 was vanuit Hondshoote (nu gelegen in Frans-Vlaanderen) een gewapend oproer begonnen, onder de leiding van volkspredikanten, Calvinisten en Wederdopers, die in de gehele Westhoek sterk aanwezig waren. Hondshoote was in die tijd een bakermat van wat nadien het industrieproletariaat zou genoemd worden. Onder de textielarbeiders van Hondshoote, Armentières, Belle (het tegenwoordige Bailleul) en Hazebroek was het Roomse geloof volledig verdwenen. Ieper, Poperinge, Wervik en Halewijn waren Calvinistische steden aan het worden, aangezien wie voor de Inquisitie vluchtte, in de Westhoek onderdook en daar bescherming zocht.

De opstand richtte zich tegen alles wat de katholieke kerk vertegenwoordigde, als reactie tegen de onmenselijkheid van de Inquisitie en de Bloedplakkaten van Karel V die, vanaf 1550, het aannemen van de leerstellingen van de Hervorming met de dood bestrafte. Het oproer sloeg over naar Oudenaarde, andere burcht van de nieuwe religie, naar Gent, Antwerpen en 's Hertogenbosch en tenslotte naar de nog meer noordelijke provincies in het huidige Nederland.

Deze vloedgolf van geweld die in een minimum van tijd de Verenigde Provinciën onder de invloed van de Geuzen bracht, werd de "BEELDENSTORM" genoemd, omdat kerken en kloosters geplunderd werden, waarbij houten en stenen beelden stukgeslagen werden. Priesters die de Inquisitie hadden geholpen, werden door de Geuzen omgebracht. De eigenlijke bedoeling van de Wederdopers of Anabaptisten, die hun aanhang vonden bij de armen, werklozen, thuiswerkers en industriearbeiders, was zich meester te maken van een versterkte stad om er een nieuwe maatschappij te vestigen. De Calvinisten die eerder te vinden waren bij de opkomende burgerij, richtten de volkswoede op het vernielen van kerken en kloosters en vreesden zelf het revolutionaire geweld van de Geuzenopstandelingen. Zij stonden zodoende voor de tactiek van in woede vernielen en dan heengaan.

Deze tactiek lukte, en alleen het Westkwartier zou volharden om het plan van het eerste uur uit te voeren. Uiteindelijk zou in Doornik de Geuzenvlag worden geplant. Met de Roomse schatten uit de kathedraal werden grondstoffen aangekocht voor de textielarbeiders. Alle belastingen die aan het kapittel en aan andere instellingen van de (feodale) kerk verschuldigd waren, werden afgeschaft. De eigendomsbewijzen over bossen, landerijen, heerlijkheden, renten en hypotheekten werden verbrand. Deze maatregelen werden ook naar de omliggende dorpen uitgevoerd.

Toen de augustusstorm was uitgeraasd, bracht de landvoogdes Margaretha van Parma, zuster van Filips II, legers op de been om orde op zaken te stellen, maar de steden Doornik en Valenciën bleven bezet door de Geuzen; zij zouden vallen in januari 1567.

1.3 1567 - bosgeuzen in West-Vlaanderen

Na de val van Doornik en Valenciën werd West-Vlaanderen ontwapend onder de leiding van de graaf van Egmont, die koningsgetrouw was gebleven. Dit optreden had een massale emigratie naar Engeland tot gevolg, maar bij meer energieke elementen leidde het tot een totaal andere reactie. Woedend over de nederlaag en de vervolgingen, drongen zij binnen bij de "papen" en Roomsgezinden, sleepten losgeld in de wacht en verdwenen in de toen nog dichte bossen. Zo ontstond de episode van de "Bosgeuzen". En omdat de boerenbevolking zoveel had te verduren gekregen van de regeringstroepen die bij hun veroveringstochten in West-Vlaanderen hoefden plunderden en in brand staken, en zich

bovendien aan de jonge boerendochters vergrepen, hielpen deze zoveel mogelijk de Bosgeuzen door hen eten en dekking te bezorgen. Wie in de handen van de regeringstroepen viel, had daarmee zijn leven verspeeld. De Bosgeuzen namen wraak door de priesters op de meest onmenselijke manier te martelen en te verminken: de neus en de oren werden afgesneden, soms de tong en meestal de teelballen "*die zij toch niet nodig hadden*". Zo de Geuzen dan gevat werden, werden zij op een klein vuur doodgeroosterd of in kokend water gedompeld. Wraak en weerwraak waren schering en inslag.

Bij de aankomst van de Hertog van Alva (één jaar na het begin van de Beeldenstorm) werden ellenlange lijsten van schuldigen opgesteld door de Raad van Beroerte, die opnieuw werd opgericht. De verhoren van deze raad waren een aanfluiting van elk gerecht. Elke aanklacht leidde bijna onmiddellijk tot een doodvonnis. Het land was in een groot slachthuis veranderd. Op één dag werden 84 inwoners van Valencijs veroordeeld, op een andere dag 95 personen uit verschillende plaatsen in West- en Oost-Vlaanderen. De schavotten, galgen en brandstapels die in gewone tijden meer dan toereikend waren geweest, bleken nu onvoldoende. De palen in de straten, de deurposten van bijzondere woningen, de bomen langs de wegen hingen beladen met geraamten van wie gewurgd, verbrand of ont hoofd waren. Niet toevallig lijkt de aanvoerder van de Spaanse ruiterbende in het bekende schilderij "De kindermoord te Bethlehem" door Pieter Breughel de Oude, zo goed op de Hertog van Alva. Ook andere prachtige, maar wreedaardige werken van dezelfde kunstenaar, zoals "De dood in Vlaanderen" en "De ekster op de galg" geven een beeld van diezelfde gruwelijke tijd.

De laatst ontsnapt dachten alleen nog aan vergelding. Een invasieleger werd op de been gebracht bij de uitgewekenen in het Engelse stadje Sandwich, dat bijna een Vlaamse stad geworden was, en "ZANDWIJDS" werd genoemd. Maar eerst wou men Vlaanderen rijp maken door een voorhoede te vormen en met daden van niets ontziende terreur eerst de kuststreek en daarna de Westhoek in rep en roer te brengen. Onder de leiding van Jan Camerlynck, een gewezen lijfwacht van de befaamde volkspredikant Matte, werd een groep van tweehonderd Bosgeuzen gerecrueteerd, die zich in de Sixtusbossen bij Poperinge schuilhield. Opleiding en richtlijnen kreeg hij van een jonker Jaak Van Heule die in de Franse havenstad Boulogne - een voor de Geuzen veilige plaats - verbleef. Vanaf September 1567 zou gedurende vier maanden terreur tegen terreur worden gesteld... , maar om onbegrijpelijke redenen zou het invasieleger van vierduizend Geuzen, Fransen, Engelsen, Walen en Vlamingen nooit het Kanaal oversteken, en zoals gepland, Duinkerken en Oostende innemen.

De Westhoek was echter nog steeds onbetreden terrein voor de huurlingen van Alva.

Tot zover een achtergrondtekening van deze bijzonder woelige tijd, waarin ook in Lichtervelde de galg opnieuw wordt opgericht.

1.4 1568 - de edelen onder de hakbijl

Wie zo een kijkje neemt achter de schermen van de Lichterveldse geschiedenis, vraagt zich toch af waarom de toenmalige heer van Lichtervelde, Antonius Van Heule het nodig achtte zich tot de Spaanse koning te wenden met het verzoek de galg te mogen heroprichten.

Niet alleen lijkt het verwonderlijk dat de heer van Lichtervelde nogal wat scrupules ten toon spreidt, op het ogenblik dat overal te lande de werktuigen van de dood oprijzen, en een

mensenleven niet één schelling waard is, maar bovendien was hij in rechte niet eens verplicht zich tot Filips II te wenden om tot de oprichting van een galg en tot halsrechting over te gaan.

Inderdaad bezat Lichtervelde - zoals trouwens elke stad en bijna elk dorp - in de Middeleeuwen een schepenenbank. Deze schepenenbanken bestonden uit zeven man (schepenen of "scabini"), die burgers van de stad of inwoners van het dorp waren, en door de heer waren aangesteld. Zij spraken recht op vordering ("maning") van de heer of zijn vertegenwoordiger, maar hadden geen enkele scholing in de rechtswetenschappen. Het recht om recht te spreken werd als een eigendom beschouwd die aan de meestbiedende verpacht kon worden. Corruptie en onkunde onder de leden van de schepenenbank waren dan ook schering en inslag.

De vertegenwoordigers van de heer (bij ons "baljuw" genaamd, elders "schout" of "aman") waren bereid tegen klinkende munt afstand te doen van vervolging. De gevangenisbewakers handelden onder één hoedje met de gerechtsdienaars om de arrestanten zo lang mogelijk vast te houden om losgeld af te dwingen. In beslag genomen goederen werden verdonkeremaand ten voordele van de baljuw, die dan weigerde ze aan de rechtmatige eigenaar terug te geven, wanneer de beklaagde het geluk had vrijgesproken te worden.

De schepenenbanken bezaten bijna altijd de "hoge justitie", d.w.z. een algemene bevoegdheid in burgerlijke zowel als in strafzaken, tot en met de macht om de doodstraf uit te spreken, zoals in het assisenhof op onze dagen. Vandaag is er één assisenhof per provincie, in de zestiende eeuw was er één per gemeente...

Sommige zaken waren voorbehouden aan kerkelijke rechtbanken, zoals berechting van ketterij (de Inquisitie!) of berechting van een lid van de clerus. Andere zaken waren voorbehouden aan zogenaamde "leenhoven", wanneer bijvoorbeeld een edelman moest berecht worden. Laat- en cijnshoven hadden slechts de "lagere justitie", een beperkte bevoegdheid op burgerlijk en strafrechterlijk gebied.

Zoals het octrooi zelf vermeldt, beschikte de heer van Lichtervelde over de hoge, middele en lage rechtsmacht. Men kan zich dus afvragen waarom Antonius Van Heule dan de voorzorg neemt om zich eerst tot de koning te wenden, een in eerste opzicht overbodige maatregel, want indien een heerlijkheid de bevoegdheid heeft om doodstraffen uit te spreken, heeft zij uiteraard ook in rechte de macht om ze te laten uitvoeren.

Waarschijnlijk zal de toenmalige heer van Lichtervelde getracht hebben op die manier zijn trouw aan Filips II te betuigen, en bij hem in het gevlei te komen.

Immers, alle edellieden waren zonder meer verdacht bij de koning en zijn vertegenwoordigers.

Alva was gestuurd, niet alleen om een strafgerecht te houden, niet alleen om de laatste sporen van oproer en ketterij uit te wissen, maar ook om de aloude vrijheden van het land te vernietigen en een einde te maken aan de macht van de plaatselijke adel. Filips II droomde ervan de Zeventien Provinciën tot een koninkrijk om te vormen, waar alle gezag zou gecentraliseerd zijn in de handen van de absolute vorst (zoals Lodewijk XIV, de "Zonnekoning" het later klaarspeelde in Frankrijk).

De lagere edelen, verenigd in het "Eedverbond der Edelen" hadden op 5 april 1567 een smeekschrift aangeboden aan de landvoogdes Margaretha vragende dat de religieuze politiek van Filips II in de Nederlanden zou gewijzigd worden, en dat de kerkelijke uitzonderingsrechtbank, de Spaanse Inquisitie, zou afgeschaft worden daar zij een inbreuk betekende op hun privileges en adellijke macht. Zij hadden dus de euvele moed gehad te vragen dat hun onderdanen zouden mogen Protestant zijn, zonder daarom veroordeeld en gedood te moeten worden (de meeste lagere edelen die reeds voor het Calvinisme voelden, hadden elkaar ontmoet in Aalter op het kasteel van Catherina Van Boetselaar).

Eens Alva aangekomen, zouden veel lagere edellieden, en zelfs leden van de hogere adel zoals de graven Egmont en Hoorne, op het schavot belanden, onder de beschuldiging de ketterij en het oproer onvoldoende te hebben bestreden.

Jonkheer Antonius Van Heule wist goed welke wind er waaide in het voorjaar van 1568. Door Filips II te verzoeken een galg te mogen oprichten, liet hij aan de koning en zijn vertegenwoordigers in de Nederlanden weten dat hij zeker niet één van deze lagere edelen was die front zouden vormen om hun privileges te verdedigen, maar dat hij het streven van de koning naar een ééngemaakt gezag erkende.

Misschien was hij een verwante aan die andere jonkheer Jaak Van Heule, die vanuit Boulogne de Bosgeuzen leidde, zaak die wel niet onbekend zal geweest zijn aan het Spaanse bewind dat zowat overal spionnen zitten had. In dat geval had Antonius wel een reden te meer om zich koningsgezind te tonen in een tijd waar eenvoudige beschuldigingen en verdachtmakingen volstonden om er het leven bij in te schieten.

Of de vier "vagebonden-misdadigers" eind 1567 of begin 1568 door de inwoners van Lichtervelde gevat, Bosgeuzen waren, kan uit het octrooi niet worden afgeleid. Maar aangezien het gaat om een groep van vier personen, zonder vaste woonplaats, die volgens de heer van Lichtervelde zeker ter dood zullen worden veroordeeld, gevat op een ogenblik dat in West-Vlaanderen terreur en tegenterreur van Rooms en Bosgeuzen hoogtij viert, mag deze veronderstelling zeker worden geopperd.

Tenslotte moet nog vermeld worden dat in 1631 de "hoge middelen" werden overgenomen door de schepenbank van het Brugse Vrije, zodat de rechters aangesteld door de heer van Lichtervelde niet meer de macht hadden om hun medeburgers naar de andere wereld te helpen.

2 Bibliografie

- L.P. BOON Het Geuzenboek, De Arbeiderspers, Amsterdam 1979
- C. SINTOBIN, Bijdragen tot de geschiedenis van Lichtervelde, verschenen in weekblad "De oude Thouroutenaar" 1952
- M. NYPELS Les ordonnances criminelles de Philippe II, Brussel 1856
- J. GILISSEN Historische inleiding tot het recht, Kluwer rechtswetenschappen, Antwerpen

3 Post Scriptum

Bovenstaande tekst werd voor nazicht voorgelegd aan Prof. Dr. D. Lambrecht die volgende kommentaar gaf:

"Uw stelling (dat Anthone Van Heule bij Filips II in het gevele trachtte te komen door het nodeloos aanvragen van een werderoprichting van de Lichterveldse galg) is juist als het waar is dat Anthone Van Heule de hoge justitie zonder betwisting bezat. Wellicht werd deze aangevochten door de verdachten in kwestie of door de grafelijke ambtenarij. Zekerheid omtrent de rechtsmacht van Anthone Van Heule kan slechts bekomen worden door een nauwkeurig onderzoek van zijn denombrement."

Wegens tijdgebrek heb ik de opzoekingen hieromtrent moeten uitstellen tot volgend jaar. Wellicht meer hierover dus in een volgend jaarboek.

D.R.

Philippus by der Gratie Gods
 Koning van Castilien van Leon van Aragon van Navarre
 van Napels van Cecilien van Mallorque van Sardinien van
 D'eylanden van Indien van t' Vasteland van de zee Oceanus
 Aertshertog van Oostenryck Hertog van Bourgondien van Lotte-
 ringhen van Brabant van Limborg van Luxemborg van
 Ghelderen ende Milanen grave van Ausburg van Vlaenderen
 van Artoys van Bourgondien Palestinen van Henegauw
 van Holland van Zeeland van Namen en van Zutphen
 Prince van Zwaven Mark-graev van t' heylig Berghland
 heer van Vriesland van Salines van Mechelen van Ghewesten
 Steden en Landen van Utrecht Over Ryssel en Groeninghen
 en Dominateur in Azien en Affriken aen al de Gone die deze
 ieghenwoordighe Letteren zullen zien **SALUT** wij hebbende
 ontfanghen d' doodmoedighe **SUPPLICATE** van onzen zeer
 Lieven ende ghetrauwen Antonius van Heule Edelman
 heer van Lichtervelde Behelzende dat ter oorzake de ghe-
 zeyde heerlykheyd van Lichtervelde is competeren (de)
 ende toebehoorende all Justicie zoo Hooghe Middlele als
 Leeghe inghevolghe ghespecificeert is inde Brieven van
 zyn Denombremment ende dat het ghezeyde Lichtervelde
 voortijds is gheweest een gherecht ofte galghe om te Rechten
 ofte hanghen all ongure ende misdadighe den welken
 ter oorzake op de ghezeyde plaetse in langhen tyd niet en
 is voorghevallen eenighe zake van hooghe Justicie
 om zig te kunnen bedienen van t' ghezeyde gherecht ofte
 Galghe het zoude immers vervallen wezen zoodanig dat
 t' zelve onnoodig is gheweest te doen erstellen tot heden
 dat zig d' occasie is voorvallende zelfs dat over weynig (tijds)

Philippus by der gratie Gods
 Koning van Castilien van Leon van Aragon van Navarre
 van Napels van Cecilien van Mallorque van Sardinien van
 D'eylanden van Indien van t' Vasteland van de zee Oceanus
 Aertshertog van Oostenryck hertog van Bourgondien van Lotte-
 ringhen van Brabant van Limborg van Luxemborg van
 Ghelderen ende Milanen Grave van Ausburg van Vlaenderen
 van Artoys van Bourgondien Palestinen van Henegauw
 van Holland van Zeeland van Namen en van Zutphen
 Prince van Zwaven Mark-graev van t' heylig Berghland
 heer van Vriesland van Salines van Mechelen van Ghewesten
 Steden en Landen van Utrecht Over Ryssel en Groeninghen
 en Dominateur in Azien en Affriken aen al de Gone die deze
 ieghenwoordighe Letteren zullen zien **SALUT** wij hebbende
 ontfanghen d' doodmoedighe **SUPPLICATE** van onzen zeer
 Lieven ende ghetrauwen Antonius van Heule Edelman
 heer van Lichtervelde Behelzende dat ter oorzake de ghe-
 zeyde heerlykheyd van Lichtervelde is competeren (de)
 ende toebehoorende all Justicie zoo Hooghe Middlele als
 Leeghe inghevolghe ghespecificeert is inde Brieven van
 zyn Denombremment ende dat het ghezeyde Lichtervelde
 voortijds is gheweest een gherecht ofte galghe om te Rechten
 ofte hanghen all ongure ende misdadighe den welken
 ter oorzake op de ghezeyde plaetse in langhen tyd niet en
 is voorghevallen eenighe zake van hooghe Justicie
 om zig te kunnen bedienen van t' ghezeyde gherecht ofte
 Galghe het zoude immers vervallen wezen zoodanig dat
 t' zelve onnoodig is gheweest te doen erstellen tot heden
 dat zig d' occasie is voorvallende zelfs dat over weynig (tijds)

Heemkundige kring 't Oude Vrijland

zijn aen ghesat gheschied door Verwoonden van daer hier inghe-
 loofde die Dicht op de welke den Supliant tot 't Dag tot Dag
 is verwachtende den tance, in Condemnatie tot 't laatste gherecht
 dat zal moeten gheexecuteert worden door den scherp-rechter, en
 alsoo ten Causen voorzeyd gheen Gherecht van Galg en is op 't
 ghezeyde Lichtervelde ende den Supliant gheene en zoude willen
 doen stellen nochte op rechten inghevolghe die voortijds ghe-
 weest is zonder prealabelyk hier af Ontfanghen t hebben
 onze brieven van Octroy ende bewys ghelyk in dierghelycke zaken
 behoort voor 't welke verstaende 't gone voorzeyt heeft hy
 Ootmoedelyk ghesuplieert hier om 't dat de zaken hierboven
 gheconsiderert hebbende ende hier ghad hebbende 't Advys
 van onzer Leve, in Ghetrauwe den Prezident, ende Lieden
 van onzen Provinciaelen Rade in Vlaenderen naer ook ghe-
 zien t hebben de stukken en Brieven hiertoe dienende waer-
 door heeft ghebleken dat aen hem supliant op 't ghezeyde
 Lichtervelde is toebehoorende de Hooghe Middele en Leeghe
 Justicie ende dat men aldaer hier voortijds ghehad ende bedient
 heeft van eene Galghe. Ons dan ...ghende tot 's supliants
 ootmoedighe Bedinghe hebben in 't ghezeyde voor val g' Oc-
 troyeert, ende toe ghestaen Octroyeren ende staen toe hem
 Ghevende Bewys ende Vryheyd door Gracie Speciaal door deze
 Jeghenwoordighe dat hy mag, ende zal vermoghen te doen
 stellen ende weder oprechten opde ghezeyde heerlykeyd
 van Lichtervelde de ghezeyde Galg ofte gherecht hebbende
 twee Pilaren dit alles ter Plaetse daer zy voortijds
 placht te wezen om er t'Executeren ende doen Execu-
 teren door zyne Officieren alle Actien en voorvallen die d'er
 door Hooghe Justicie zullen voorvallen ende nodig wezen
 alles inghevolghe men ghewoone is te doen in dierghelycke

zyn aenghevat gheweest door dinwoonders van aldaer vier vaghe-
 bonden misdadighen op dewelke den supliant van dag tot dag
 is verwachtende sentencie in Condemnatie tot 't laetste gherecht
 dat zal moeten gheexecuteert worden door den scherp-rechter en
 alsoo ter causen voorzeyd gheen Gherecht van Galg en is op 't
 ghezeyde Lichtervelde ende den Supliant gheene en zoude willen
 doen stellen nochte op te rechten inghevolghe die voortijds ghe-
 weest is zonder prealabelyk hier af ontfanghen t hebben
 onze brieven van Octroy ende bewys ghelyk in dierghelycke zaken
 behoort voor 't welke verstaende 't gone voorzeyt heeft hy
 ootmoedelyk ghesuplieert hierom is 't dat de zaken hierboven
 gheconsiderert hebbende ende hier ghad hebbende t advys
 van onze Leve en Ghetrauwe den prezident ende Lieden
 van onzen Provinciaelen Rade in Vlaenderen naer ook ghe-
 zien t hebben de stukken en Brieven hiertoe dienende waer-
 door heeft ghebleken dat aen hem supliant op 't ghezeyde
 Lichtervelde is toebehoorende de Hooghe Middele en Leeghe
 Justicie ende dat men aldaer hier voortijds ghehad ende bedient
 heeft van eene Galghe. Ons dan ...ghende tot 's supliants
 ootmoedighe Bedinghe hebben in 't ghezeyde voor val g' Oc-
 troyeert ende toeghestaen octroyeren ende staen toe hem
 Ghevende Bewys ende Vryheyd door Gracie Speciaal door deze
 Jeghenwoordighe dat hy mag ende zal vermoghen te doen
 stellen ende weder oprechten opde ghezeyde heerlykeyd
 van Lichtervelde de ghezeyde Galg ofte gherecht hebbende
 twee Pilaren dit alles ter Plaetse daer zy voortijds
 placht te wezen om er t'Executeren ende doen Execu-
 teren door zyne Officieren alle Actien en voorvallen die d'er
 door Hooghe Justicie zullen voorvallen ende nodig wezen
 alles inghevolghe men ghewoone is te doen in dierghelycke

Heemkundige kring Karel Van de Pape

Plaetsen van hooghe Justicie: zonder nochtans zig te mis-
 bruiken van 't gone aen ons is behoorende; Vermits dat nochtans
 hiertoe zy verzocht ende present onzen Procureur Generael
 van 't ghezeyde Vlaenderen opdat het zake waer men de
 ghezeyde Galg te naer de grote wegghen stonde dezelve te moe-
 ten doen erstellen dit alles in rechte van ghezeyden Supliant
 daer hy 't zelve zal gheradighst vinden volghens de plaetse daer
 zy voortyds ghestaen heeft hier af zyn Wy ghevende
 Mandement aen onze Lieve en Ghetrauwe d'Opper Pre-
 sident ende Mannen van onzen privé... ende grooten
 Rade de ghezeyde President en Mannen van onzen ghezeyden
 Rade in Vlaenderen: hoog Nailliu van 't ghezeyde Vlaen-
 deren aen alle andre onze Justicierien Officierien en Onder-
 danen die 't zelve zouden moghen aengaan en aen iedereen
 in Prejudicie dezer, en inghevolghe aen ieder behooren
 zal dat van onze zeghenwoordighe gracie, bewys Vryheyd
 en Consentement volghen en inder manieren voorzeyd
 zy zullen doen, Laten ende Lyden den ghez^{en} supliant
 vol-komentlyk en vredelyk jouïsseren en ghebruiken
 zonder hem iet te doen stellen ofte gheven nochte doen
 Lyden doen stelle, ofte gheven enig hinder nochte belet
 ten dezen contrarie want het ons zoo belieft: tot
 teeken van dies hebben wy aen deze zeghenwoordighe
 doen stellen onzen zeghel. Aldus ghegheven in onze stad
 Brussel den eersten dag van April in 't jaer ons heeren
 vyftienhonderachtenzestig voor Paesschen van Rege-
 ringhe te weten dat van Spagnien en Ceciliën het veer-
 tiende jaer ende dat van Napels het zestiende jaer onderst...
 by den Coning en zynen Raed en wat Leegher waren

Plaetsen van hooghe Justicie: zonder nochtans zig te mis-
 bruiken van 't gone aen ons is behoorende vermits dat nochtans
 hiertoe zy verzocht ende present onzen Procureur Generael
 van 't ghezeyde Vlaenderen opdat het zake waer men de
 ghezeyde Galg te naer de grote wegghen stonde dezelve te moe-
 ten doen erstellen dit alles in rechte van ghezeyden Supliant
 daer hy 't zelve zal gheradighst vinden volghens de plaetse daer
 zy voortyds ghestaen heeft hier af zyn Wy ghevende
 Mandement aen onze Lieve en Ghetrauwe d'Opper Pre-
 sident ende Mannen van onzen privé... ende grooten
 Rade de ghezeyde President en Mannen van onzen ghezeyden
 Rade in Vlaenderen: hoog Nailliu van 't ghezeyde Vlaen-
 deren aen alle andre onze Justicierien Officierien en Onder-
 danen die 't zelve zouden moghen aengaan en aen iedereen
 in Prejudicie dezer, en inghevolghe aen ieder behooren
 zal dat van onze zeghenwoordighe gracie, bewys Vryheyd
 en Consentement volghen en inder manieren voorzeyd
 zy zullen doen, Laten ende Lyden den ghez^{en} supliant
 vol-komentlyk en vredelyk jouïsseren en ghebruiken
 zonder hem iet te doen stellen ofte gheven nochte doen
 Lyden doen stelle, ofte gheven enig hinder nochte belet
 ten dezen contrarie want het ons zoo belieft: tot
 teeken van dies hebben wy aen deze zeghenwoordighe
 doen stellen onzen zeghel. Aldus ghegheven in onze stad
 Brussel den eersten dag van April in 't jaer ons heeren
 vyftienhonderachtenzestig voor Paesschen van Rege-
 ringhe te weten dat van Spagnien en Ceciliën het veer-
 tiende jaer ende dat van Napels het zestiende jaer onderst...
 by den Coning en zynen Raed en wat Leegher waren

Heemkundige kring Paleis van de Prins

Was onderteekent Bourgeois met paraphe